

ברשות הפלסטינית מצאו דרך "יצירתית" חדשה להעברת התשלומים החודשיים לאסירים, פצועים ולמשפחות המחבלים ההרוגים

רקע כללי

◀ **בטקס רשמי**, שהתקיים (ב-6 ביולי 2021), במטה בנק הדואר בראמאללה, **בנוכחות שר התקשורת ברשות הפלסטינית**, הושק אמצעי חדש לתשלום הקצבאות למשפחות שהידיים, הפצועים והאסירים הפלסטינים באמצעות מכשירי כספומט שיפוזרו בסניפי בנק הדואר הפלסטיני במחוזות השונים ברחבי יהודה ושומרון. הצבת מכשירי הכספומט היא פתרון יצירתי נוסף שהועלה ברשות, שנועד לעקוף את הצו שהטילה ישראל האוסר על בנקים ביהודה ושומרון להעביר תשלומים למשפחות האסירים והשהידיים¹. זאת, בעקבות כישלון הפתרונות הקודמים שהוצעו כגון הקמת בנק ממשלתי פלסטיני, שילוב האסירים המשוחררים כעובדים במנגנוני הרשות ועוד.

◀ על פי דו"ח שהוכן על ידי המטה ללוחמה כלכלית במשרד הביטחון בישראל, **ואושר על ידי ועדת השרים לענייני ביטחון (הקבינט הביטחוני)**, **העבירה הרשות בשנת 2020 סכום של 597 מיליון ₪ כתשלומים למשפחות המחבלים והאסירים. העברת הכספים בוצעה למרות הגרעון התקציבי החמור בו שרויה הרשות הפלסטינית** (על פי שכרי בשארה, שר האוצר, הגיע הגרעון במחצית הראשונה של השנה לסכום של 470 מיליון דולרים, אלאקתצאדי, 7 ביולי 2021). **בעקבות אישור הקבינט אמורה ישראל להקפיא בכל חודש כחמישים מיליון שקלים, מתוך כספי הסילוקין שהיא מעבירה לרשות הפלסטינית** (המטה ללוחמה כלכלית, 11 ביולי 2021).

◀ התמיכה הכספית החודשית במחבלים הפלסטינים הכלואים בישראל ובמשפחות שהידיים **משקפת אתוס פלסטיני עמוק ומושרש, המעוגן בחקיקה פלסטינית, המדגישה כי המחבלים האסורים הם המגזר הלוחם של החברה הפלסטינית, ולפיכך נראה שהרשות תתקשה לפגוע בו באופן מהותי**. התשלומים למחבלים האסירים ולמשפחות שהידיים **מהווים כ-7 אחוזים מהתקציב השנתי של הרשות**. עד כה דרישות שהעלו ישראל וארה"ב להפסיק את התשלומים לאסירים ולמשפחות שהידיים, כמו גם קיזוז התשלומים מכספי הסילוקין שמעבירה ישראל, **לא השפיעו על עמדת-יסוד זו, גם לא בעידן של קשיים כלכליים בשל משבר הקורונה**.

◀ כדי לאפשר את העברת הקצבאות ולעקוף את הקשיים שמערימים ישראל וממשל ביידן בארה"ב, **הועלו ברשות הפלסטינית מספר פתרונות "יצירתיים" ביניהם הקמת מוסד בנקאי ממשלתי עצמאי, תשלום**

¹ ב-1 בינואר 2021 נכנס לתוקפו צו אלוף פיקוד המרכז האוסר על בנקים ביהודה ושומרון לספק שירותים בנקאיים לאסירים ולאסירים משוחררים ולמשפחות שהידיים המקבלים משכורות וקצבאות מהרשות הפלסטינית. בעקבות זאת החלו בנקים הפועלים ביהודה ושומרון ובכללם בנק פלסטין, הבנק הפלסטיני בגדול ביותר, לסגור את חשבונות האסירים ומשפחות שהידיים.

הקצבאות לכאורה על בסיס הערכת מצבם הסוציו-אקונומי של המחבלים האסירים ובני משפחותיהם. פתרון נוסף, שעלה כבר בתקופת ערפאת, ויתכן שיישומו החל לאחרונה, היה העסקת המחבלים המשוחררים במוסדות האזרחיים של הרשות ובמנגנוני הביטחון שלה, דבר שיאפשר להם להמשיך ולקבל את הקצבאות בכיסוי של משכורות תמורת העסקתם במוסדותיה.

◀ יצוין, כי בפגישה שערכו 11 אנשי קונגרס אמריקאים דמוקרטים ורפובליקנים עם אבו מאזן ב-8 ביולי 2021 בראמאללה, העלו האמריקאים בפני אבו מאזן את נושא העברת הכספים לאסירים ולמשפחות שהידיים. אנשי הקונגרס ציינו שהעברת הכספים אינה מקובלת עליהם לחלוטין ועומדת בסתירה לחוק טיילור פורס"מ-2018 האוסר על הממשל להעביר סיוע כלכלי לרשות כל עוד היא ממשיכה לשלם משכורות למחבלים ואיננה מבטלת את החוק המסדיר זאת.. לדבריהם, אבו מאזן הגן על מדיניות זאת בטענה שמדובר בכספי רווחה למשפחות נזקקות² (Times of Israel, 14 ביולי 2021) אך דבריו ודברי שאר המשתתפים הפלסטיניים התקבלו בספקנות רבה על ידי חברי הקונגרס. הנושא עלה גם בפגישת האדי עמר, שליח ארה"ב לרשות, עם ראש הממשלה מחמד אשתיה (ופא 13 ביולי 2021).

**פגישת אבו מאזן עם חברי קונגרס מארה"ב
(דף הפייסבוק של אבו מאזן, 8 ביולי 2021)**

טקס השקת הכספומטים

◀ **בטקס רשמי**, שהתקיים במטה בנק הדואר בראמאללה ב-6 ביולי 2021, **הודיע אסחאק סדר, שר התקשורת וה-IT הפלסטיני**, על השקת מנגנון חדש לתשלום המשכורות למשפחות שהידיים, הפצועים והאסירים הפלסטינים. לדבריו, המשפחות יוכלו מעתה למשוך את הכספים המגיעים להם באמצעות מכשירי כספומט שיפוזרו בסניפי בנק הדואר הפלסטיני במחוזות ברחבי יהודה ושומרון. הוא ציין שלצורך זה נרכשו על ידי הרשות עשרים מכשירי כספומט, שיפוזרו ברחבי יהודה ושומרון.

◀ אורחת הכבוד בטקס, הייתה **"אם נאצר" אבו חמיד**, אשר אחד מבניה רצח חייל צה"ל, במחנה הפליטים אלעמארי, לאחר שהשליך לוח שיש על ראשו ב-26 במאי 2018. חמישה בנים נוספים שלה מרצים עונשי מאסר

² בתשובה לשאלת אנשי הקונגרס האם גם חולי סרטן מקבלים תמיכה שכזאת מהרשות הפלסטינית אמר אבו מאזן, כי הם בונים עתה מנגנון תמיכה גם בנזקקים אלה (Times of Israel, 14 ביולי 2021).

בבתי הכלא בישראל על מעורבות בביצוע פיגועים. אם נאצר, הזוכה לכבוד והערכה מצד בכירי פתח והרשות הפלסטינית, גזרה את הסרט ואף הוענק, לה במהלך הטקס, אות הוקרה מטעם הרשות.

◀ במהלך הטקס הוצג אופן השימוש במכשירי הכספומט ונמסר כי בני משפחות ותושבים שאינם יכולים למשוך את משכורתיהם מהכספומטים מתבקשים להגיע לאשנבי בנק הדואר באזוריהם, בשעות הפעילות כדי לקבל את הקצבאות (דף הפייסבוק של הרשות לענייני אסירים ומשחררים, 7 ביולי 2021).

במהלך טקס ההשקה הוצג אופן השימוש בכספומטים
(דף הפייסבוק של משרד התקשורת הפלסטיני, 6 ביולי 2021)

מימין: שר התקשורת וה-IT נושא דברים בטקס. משמאל: "אם נאצר" אבו חמיד גוזרת את הסרט
(דף הפייסבוק של משרד התקשורת הפלסטיני, 6 ביולי 2021)

מימין: "אם נאצר" אבו חמיד נואמת בטקס. משמאל: "אם נאצר" מקבלת אות כבוד מאת שר התקשורת הפלסטיני (דף הפייסבוק של משרד התקשורת הפלסטיני, 6 ביולי 2021)

◀ **בדברים שאמר בטקס ח'אלד ג'בארין, מנכ"ל המוסד לטיפול במשפחות השהידים והפצועים, המנגנון החדש נועד לשמור על זכויות משפחות השהידים והפצועים הפלסטינים ולהבטיח להם חיים מכובדים. זאת, למרות הלחצים הבינלאומיים והצעדים שנוקטת ישראל לסכל זכויות אלו באמצעות איומים על בנקים פלסטיניים.**

◀ **קדרי אבו בכר, יו"ר הרשות לענייני אסירים ואסירים משוחררים, ציין, בדברים שאמר בטקס, כי בשיתוף פעולה בין משרד התקשורת הפלסטיני, רשות המטבע הפלסטינית ומשרד האוצר ברשות הם הצליחו ליצור מנגנון קל יותר לתשלום המשכורות תוך שמירה על כבודם של האסירים ובני משפחותיהם וכי כעת יוכלו בני המשפחות לקבל את משכורותיהם באמצעות מכשירי הכספומט ללא תנאי צפיפות, מאמץ וזמן המתנה ממושך. לדבריו, 5,000 אסירים הנמצאים כיום בבתי הכלא בישראל לצד 7,100 אסירים משוחררים צפויים לקבל משכורות באמצעות המנגנון החדש זאת בנוסף למשפחות השהידים והפצועים הפלסטינים (שלא נקב במספרם).**

◀ אבו בכר גם שיבח את "אם נאצר" והדגיש כי יש לפעול בכל הדרכים והאמצעים לסייע לסקטור "לוחם זה" ובני משפחותיהם. לדבריו, **אבו מאזן ומחמד אשתיה, ראש ממשלת הרשות, נוהגים להדגיש בכל הזדמנות את ייחודיות מגזר זה (השהידים והאסירים הפלסטינים) ואת חובתם הלאומית להעניק להם חיים מכובדים, ללא פשרות.** הוא הדגיש שלמרות הלחצים הבינלאומיים המופעלים עליהם הם ימשיכו להיות נאמנים להם, עמדתם בסוגיה זו היא איתנה, זכותם מעוגנת בחוקים ובאמנות בינלאומיות **שכן האסירים הפלסטינים הם "לוחמי חירות".** בסיום דבריו, הודה אבו בכר לשר התקשורת על המאמץ שהשקיע ברכישת מכשירי הכספומט, שיקלו על משיכת המשכורות.

קדרי אבו בכר נואם במהלך הטקס בראמאללה (דף הפייסבוק של הרשות לענייני אסירים ומשוחררים, 7 ביולי 2021)

נספח

הדרכים העוקפות של הרשות הפלסטינית לתשלום קצבאות האסירים ומשפחות השהידים³

בפברואר 2020 פרסם אלוף נדב פדן, מפקד פיקוד המרכז דאז, **צו האוסר העברת כספים למשפחות שהידים, אסירים ואסירים משוחררים באמצעות הבנקים הפועלים ביהודה ושומרון**. הצו קבע, כי בנקים שדרכם יועברו משכורות עבור אסירים פלסטינים ומשפחות שהידים עוברים על חוק הטרור ומנהלי הבנקים ועובדיהם **יפכו לשותפים לדבר עבירה** אם יאפשרו המשך ניהול חשבונות האסירים הכלואים בישראל, מכיוון שהדבר נחשב למימון טרור (תקשורת ישראלית, 9 במאי 2020).⁴ **יישום צו האלוף נדחה על ידי ישראל מספר פעמים**, והוא נכנס לתוקפו **ב-1 בינואר 2021**. בעקבות זאת החלו בנקים הפועלים ביהודה ושומרון ובכללם בנק פלסטין, הבנק הפלסטיני בגדול ביותר, לסגור את חשבונות האסירים ומשפחות השהידים.

ערב כניסת הצו לתוקפו בסוף דצמבר 2020, החליטו ברשות הפלסטינית לשלם את משכורות האסירים שלושה חודשים מראש ובכך להימנע מהפקדת כספים בבנקים בשלושת החודשים הבאים. **באמצעות זאת הבטיחה הרשות רצף תשלומים למשפחות השהידים ולאסירים עד מרץ 2021 והיא זכתה למרווח זמן להשלמת יישום הפתרונות להסדרת התשלומים הללו**.

עוד קודם כן, מיד לאחר פרסום הצו, פעלה הרשות הפלסטינית **למציאת מנגנון עוקף** כדי להמשיך להעביר את התשלומים למשפחות. במסגרת זאת נבחנו ברשות מספר חלופות ונעשו נעשו מספר ניסיונות שכשלו. להלן החלופות המרכזיות שנבחנו על ידי הרשות הפלסטינית:

◆ **הקמת מוסד בנקאי ממשלתי:** ברשות החלו לפעול להקמת בנק ממשלתי שיטפל בחשבונות הבנק של האסירים ומשפחות השהידים, אשר לא יהיה קשור לגופים בישראל או לגופים בינלאומיים. הקמת הבנק אושרה ע"י ממשלת הרשות הפלסטינית ב-1 ביוני 2020 והרשות החלה בהקמתו (דף הפייסבוק של קדרי אבו בכר, 2 ביוני 2020). ב-20 ביולי 2020 אף נבחר **ביאן קאסם** לשמש כמנכ"ל הבנק (ופא, 20 ביולי 2020). ב-27 ביולי 2020 אישרה הממשלה את שמו של הבנק החדש, "בנק העצמאות לפיתוח ולהשקעות" (ופא, 27 ביולי 2020). הקמת הבנק נכשלה והתוכנית ככל הנראה נזנחה.

◆ **שינוי שיטת התשלומים למחבלים האסירים ולבני משפחותיהם:** במסגרת זאת הועלו שני פתרונות המהווים בעצם "פתרונות קוסמטיים", שלא יפגעו באופן מהותי בתשלומים למחבלים, אולם הם

³ להרחבה ראו פרסום מרכז המידע מ-26 בנובמבר 2020: "הרשות הפלסטינית מחפשת דרכים יצירתיות להמשיך להעביר תשלומים למחבלים אסירים ולבני משפחות של שהידים תוך עקיפת ההתנגדות הישראלית".

⁴ להרחבה ראו שלושה פרסומים של מרכז המידע: מ-4 ביוני 2020: "הרשות הפלסטינית מתכוונת להקים מוסד בנקאי שיאפשר להעביר תשלומים לאסירים ולמשפחות שהידים ובכך להסדיר מנגנון עוקף להמשך התשלומים" (4 ביוני 2020); "הרשות הפלסטינית נוקטת צעדים מעשיים להקמת מוסד בנקאי ממשלתי, שיטפל בתשלומים למשפחות השהידים והאסירים" (28 ביוני 2020).

ישנו את הגדרתם⁵. הפתרון האחד, שנתקל בביקורת פנים-פלסטינית קשה. היה הגדרת המשכורות כ"תשלומים סוציאליים", המותנים במצב הסוציו-אקונומי של האסירים ושל בני משפחותיהם. פתרון נוסף שהועלה שעלה עוד בזמנו של יאסר ערפאת, היה **להעסיק את המחבלים המשוחררים כעובדים מן המניין במוסדות ובמנגנוני הביטחון של הרשות ולהעביר להם את התשלומים כ"שכר"** (מעשי או פיקטיבי) **עבור עבודתם**. לא ברור האם יישום פתרון זה כבר מתבצע הלכה למעשה..

⁵ להרחבה ראו פרסום מרכז המידע מ-27 בנובמבר 2020: "הרשות הפלסטינית מחפשת דרכים יצירתיות להמשיך להעביר תשלומים למחבלים אסירים ולבני משפחות של שהידים תוך עקיפת ההתנגדות הישראלית".